

DE WETTEN VAN ALEX

*Voor alle vier- en tweevoeters die mee hebben geholpen, geleefd,
gedacht en gelezen. Zonder jullie had ik dit nooit kunnen schrijven.*

*Maar boven alles voor P.
Mijn rots.*

1. Vrijdag. Kantoor. Middag.

‘Wat is het eerste wat je opmerkt als je hier het gebouw binnenkomt?’

Een inkoppertje. Tenminste... Wat als het een strikvraag is? Ik kijk snel naar Adam, mijn baas, maar zijn glimlach verraaft niets, dus staar ik weer naar de muur terwijl mijn gedachten exploderen in tientallen opties. Want wat zie je het eerste als je de kantoorcolos in loopt waar onze vakgroep archeologie huist? Of beter nog: welk detail wás het eerste? Achttien jaar geleden stapte ik als eerstejaars studente archeologie voor het eerst de faculteit Geesteswetenschappen binnen. Maar dat wat ik tóén als eerste zag, hoeft niet hetzelfde te zijn als wat me vanochtend opviel. Sterker nog, het zou wel heel gek zijn als ik vijf dagen per week steeds weer opnieuw verrast werd door het nooit veranderende uiterlijk van ons gebouw. En ik ben niet gek.

Vanuit mijn ooghoek zie ik Adam naar mijn schoen staren. Die wipt onophoudelijk op en neer. Snel haak ik hem achter de stoelpoot. *Wiebelende benen wijzen op nervositeit of verveling.* En ik kan me vandaag geen van beide veroorloven.

Adam Caprino is naast mijn baas en mediterrane archeoloog ook een groot voorstander van glimlachen tijdens slechtnieuws-gesprekken. Hij zet zijn ellebogen op zijn bureau en glimlacht nog breder. Dat is een slecht teken.

‘De voordeur?’ gok ik.

Vanuit mijn ooghoeken zie ik hoe hij zijn ogen samenknijpt. ‘Nee. Niet de voordeur. Zet die vrouwelijke intuïtie van je eens aan het werk.’

‘Het hok van de bewaker? De hal? De trap naar ons souterrain? De barst in de dragende zuil die drie maanden geleden al gerepareerd zou worden? Het gat in de deurmat waar de rolstoelgebruikers steeds in vast komen te zitten? De tl-buizen die altijd knippen? Het bordje NIET ROKEN dat twintig centimeter naast het oude bordje met ROOKPLEK gespijkerd is, zodat de rokers nu precies twintig centimeter rookruimte hebben voor de voordeur?’ Ik schiet automatisch in de lach en wou meteen dat ik dat niet gedaan had.

Stilte. Mijn voet begint weer op en neer te wippen.

‘Wat je opmerkt als je dit gebouw binnenkomt, Alexandra,’ zegt Adam nadrukkelijk, ‘is *teamspirit*. Collegialiteit. Samenwerking. Archeologie is teamwork. Jij bent archeoloog, dus...’

‘Zoöarcheoloog,’ zeg ik automatisch. ‘Ik doe alleen dierenbotten, geen scherven, mensenbotten, pollen of...’ Ik slik de rest van de zin in. Volledigheid is de doodsteek voor alle intermenselijke communicatie. Helaas. ‘Dus ben ik een... teamplayer?’ probeer ik. ‘Groepsspeler? Teamspeler? Is dat hoe je het zegt?’

In de wandelgangen wordt Adam door zijn promovendi ook wel Chucky genoemd, naar de horrorpop uit de jaren negentig. Wat gek is, want ik vind die eeuwige glimlach op geen enkele manier angstaanjagend. Ik vind het juist heerlijk rustig. Het maakt niet uit wanneer mijn blik zijn gezicht schampt, zijn gezichtsuitdrukking is vrijwel altijd hetzelfde.

Als je al achttien jaar met iemand in de put zit, zowel letterlijk als figuurlijk, dan weet je precies wat je aan elkaar hebt. Adam is archeoloog. Ik ben zoöarcheoloog. Adam is doorgeëvolueerd tot hoogleraar mediterrane archeologie en manager van – zijn woorden – deze toko. Ik ben gespecialiseerd in hoe samenlevingen werkten in het verleden, Adam in die in het heden.

Helaas is Adam ook groot fan van impromptu functioneringsgesprekken. Persoonlijk heb ik het idee dat mensen het beste functioneren als ze gewoon hun werk kunnen doen, maar helaas gelooft mijn baas meer in de kracht van menselijk contact.

Hij knoopt zijn net iets te strak zittende jasje los en leunt achterover. 'Je weet denk ik wel waarom we hier zitten?'

Ik aarzel. Ik probeer te lezen wat er op de post-it staat die midden op zijn bureau geplakt zit. Adam legt zijn hand erop.

Mijn voet begint weer op en neer te wippen terwijl een nieuwe beslisboom zich vertakt in mijn brein. Is het omdat ik niet in de groepsapp wil? Omdat mijn bottenpractica volgens de studenten te veel informatie bevatten? Omdat ik te veel publicaties per jaar schrijf en daarmee de statistieken overhoophaal? Omdat ik de vrijdagmiddagborrel oversla, tijdens de donderdagmiddagborrel doorwerk en... Ik tel in gedachten op mijn vingers mee. 'Hoe ver moet ik teruggaan in de tijd?'

'Laten we beginnen met vanochtend. Hoe ging dat?'

'Goed?' Snel leg ik mijn ene hand over de andere. *Tikkende vingers wekken de indruk van onzekerheid of stress.* En ik ben niet gestrest. Alleen vergeet mijn lichaam dat blijkbaar steeds. 'Vanochtend was volgens mij productief? Ik ben begonnen aan mijn artikel over het verschil tussen vraatsporen op botmateriaal uit beerputten en...'

'Daarvoor.'

Ah. Ik klem mijn handen onder mijn dijbenen en haak mijn voeten uit voorzorg achter de stoelpoten. De babyshower.

'Mij is ter ore gekomen dat je erop tegen bent dat Vivi maandagmiddag haar genderrevealparty op jullie gezamenlijke werkkamer wil houden.'

Vivi Werleman. Mijn kamergenoot. Mijn aartsvijand. Ik adem diep in. 'Ik ben op zich niet tegen de babyshower zelf, alleen tegen de locatie. Ik heb een halve beerput aan botmateriaal openliggen. Ongenummerd. Als de genderrevealparty in mijn werkkamer gehouden wordt...'

'Jullie werkkamer.'

'De kantine is sowieso een veel handigere plek: meer tafels, stoelen en bewegingsruimte en een stuk minder botten.' Plus dat ik dan een plek heb om het feest te ontlopen.

‘Die botten hebben vierhonderd jaar in een beerput overleefd. Eén feestje redden ze ook nog wel. En Vivi vindt dit gezelliger.’

Gezelligheid. Mijn andere aartsvijand. De doodsteek voor elke vorm van efficiënte en rationele communicatie. Ik duw mijn handen dieper tussen mijn benen en de stoel. Vivi is helaas net als Adam een groot voorstander van gezelligheid. Ze is zo iemand die zichzelf de mamabeer van de vakgroep noemt.

Was dat maar zo. Was ze maar een grizzlybeer of iets vergelijkbaars. Een twee meter hoog, territoriaal monster dat weinig geduld heeft voor socializen met medebieren. Helaas is Vivi het type troetelbeer. Een leedmagneet die het liefst alle ellende uit studenten en collega’s knuffelt. In onze kamer. Ik wou dat er een officieel handboek bestond voor hoe daarmee om te gaan. Helaas heb ik alleen mijn eigen, gemankeerde *Handboek leven voor beginners* met regels voor het omgaan met medemensen en andere ongemakken. Dat handboek heb ik door de jaren heen met veel pijn, moeite en zelfstudie samengesteld, maar het hoofdstuk over omgaan met Vivi kan helaas samengevat worden in één enkel woord: negeren. Ik heb niets tegen baby’s of de mensen die ze krijgen, maar onze kamer is een wérkkamer, geen genderrevealkamer. Het staat zelfs op de deur. Iets wat ik Vivi gisteren geprobeerd heb uit te leggen, maar ze leek het niet te begrijpen. Wat op zich geen probleem is, want ik leg graag dingen uit aan mensen. Maar in plaats van meer uitleg te vragen, besloot ze naar Adam te gaan, die nu uitleg vraagt aan mij. Dus leg ik het ook aan hem uit.

Adam zucht. ‘Ik denk dat het goed is als jij eens wat meer met je collega’s zou praten. Mét je collega’s bedoel ik dan, niet tégen ze.’

‘Uit onderzoek blijkt dat tachtig procent van de gesprekken tussen mensen uit roddelen bestaat. Ik focus gewoon op die overige twintig procent.’

Uit ander onderzoek blijkt dat mensen zich gehoord voelen als de ander hun lichaamstaal spiegelt. Ik zou Adam graag het gevoel geven dat hij gehoord wordt, alleen staart hij me nu aan. En als er

iets is waar ik slecht in ben, dan is het mensen aankijken. Dus kijk ik naar de vloer, naar de plint, de ficus en flits weer langs zijn gezicht. Al die handelingen zou ik tijdens de genderrevealparty bij minstens twintig verschillende gezichten tegelijk moeten doen. In mijn werk-kamer. Ik word al misselijk bij de gedachte. Wat natuurlijk altijd een optie is. Ik veer op. Misschien ben ik maandag wel ziek.

Het is alsof Adam mijn gedachten kan lezen. 'Je bent maandag niet ziek, Alex. Het wordt hartstikke gezellig. Je weet hoe lastig het hele vruchtbaarheidstraject was voor Vivi, dus een feestje is wel op zijn plaats. Gewoon een beetje moeite doen voor je collega. En het helpt als je mensen aankijkt.'

'Je hoeft mensen niet aan te kijken om ze te zien. Ik heb een uitstekend ontwikkeld perifeer blikveld. Bovendien functioneert de menselijke geest het beste zonder afleidingen.'

Adam zucht. 'Soms heb ik weleens het idee dat jij je collega's vooral ziet als een noodzakelijk kwaad. Daarmee loop je een hoop kansen mis.'

Ik aarzel. Ik weet niet of ik ál mijn collega's als noodzakelijk zie, maar besluit om dat niet te zeggen. 'Sommige werken best efficiënt. Rein bijvoorbeeld. De enige mensen in wie hij geïnteresseerd is, zijn skeletten. Dat heb ik dus ook, alleen zijn mijn skeletten dieren. Dat is mijn werk, dus is het logisch dat ik geïrriteerd raak als er tijd verspild wordt aan dingen die niet strikt noodzakelijk zijn. Zoals dat het teamoverleg van gisteren verplaatst is naar vandaag, waardoor ik nu, op vrijdag, mijn thuiswerkdag, hier ben waardoor Vivi mij vanochtend kon uithoren over...'

'Die vergadering is verplaatst omdat Dimi gisteren nog in Griekenland zat, en iedereen kon vandaag.'

Ik knipper met mijn ogen. 'Ik kon niet.'

Adam tikt met zijn vingers tegen elkaar. 'Dan had je hier toch niet gezeten?'

Soms vraag ik me af of Nederlands wel echt mijn eerste taal is. Of taal wel echt mijn eerste taal is.

‘Bonding met de laatste persoon die nog een werkkamer met jou wil delen lijkt me verre van triviaal. Gelukkig heb ik de perfecte oplossing.’ Hij trekt de post-it van zijn bureau en houdt die in mijn richting.

Ik pak hem aan en frons. ‘Veganistische hapjes, drie schalen?’

‘Precies. Dit lijkt mij een mooie kans om het goed te maken met Vivi. Die heeft nog een paar pakken toastjes liggen, dus nu dacht ik: jij gaat de smeersels regelen.’

‘Wat?’

‘Zie het als een win-winsituatie: Vivi ziet dat jij moeite voor haar doet, jij bent er met een paar schalen toastjes vanaf, en wij krijgen tenminste iets anders dan die standaard bonenzooi van haar te eten. Dus iets zonder bonen, graag.’ Hij vouwt zijn handen in elkaar en glimlacht nog breder. ‘Het is voor je eigen bestwil. En als het echt te veel voor je is... Dat is ook prima. Er is altijd nog een flexplek in de groepskamer. Ik weet zeker dat Vivi niets tegen een nieuwe kamergenoot heeft. Het kan nooit kwaad om eens wat meer moeite te doen voor je band met je kamergenoot, nietwaar?’

Moeite doen. Ik verstijf. Om de een of andere reden lijkt die uitspraak altijd te betekenen dat ik méér sociaal gedrag zou moeten vertonen. Ik heb in elk geval nog nooit iemand tegen Vivi horen zeggen dat zij meer moeite zou moeten doen om minder sociaal tegen mij te doen.

Het is ook niet dat ik geen interesse in haar heb. Als ze het met mij over het werk zou willen hebben, dan zou ik dat geweldig vinden. Ik heb diverse suggesties voor haar hoe ze als studentmentor al die emotionele gesprekken met overgevoelige studenten efficiënter kan afhandelen, maar juist dat lijkt nou het enige gespreksonderwerp te zijn waar zij het niet over wil hebben.

Dan zie ik de naam bovenaan het briefje. ‘Hier staat “Adam”. Betekent dat niet dat dit briefje voor jou bedoeld was? Dat jij degene bent die...’

‘Ah, is het al zo laat?’ Adam draait zich naar zijn boekenkast.

‘Goed dat je dit oppakt. Zoveel moeite is het ook niet. Je fietst zo gewoon even langs de supermarkt en koopt een paar smeersels of zo. Het is dat ik geen tijd heb...’

Gewoon even langs de supermarkt. Ik schiet bijna in de lach. Ik weet niet op welke planeet Adam woont, maar ik woon daar duidelijk niet. De supermarkt zelf is niet eens het grootste probleem. Van caissières weet je precies wat je kunt verwachten en niets beweegt voorspelbaarder dan een vakkenvuller die het minimale voor zijn minimumloon probeert te doen. De klanten zijn het probleem. Die veranderen de voorspelbaarheid in chaos.

‘Dus dat is afgesproken.’ Adam draait zich om naar zijn kast en haalt er een stapel boeken uit. Met een klap landen ze op het bureau. Ik veer op. Het liefst zou ik ze uit zijn handen rukken, maar hij houdt ze nog even vast. ‘Ik weet niet of je tijd hebt, en voel je vooral niet verplicht, maar ik zou eigenlijk komende week een recensie inleveren voor *The Journal of Greek Archeology*. Maar ja, door alle gedoe met Vivi...’

‘Geen probleem.’ *Werk.* Begerig steek ik mijn handen uit. ‘Je hebt het begin volgende week in je mailbox.’

‘Fijn, dank je.’ Zijn vingers blijven even op de boeken liggen. ‘Wat ik nog wilde vragen: hoe gaat het met je moeder?’

Mijn handen verkrampen in de lucht. ‘Goed.’

‘Ze ligt toch in het ziekenhuis? Was ze niet vorige week gevallen?’

Ik verstijf. Verkeerde antwoord. ‘Naar omstandigheden goed.’

Adams wenkbrauwen schieten omhoog. ‘Ik begreep dat ze een halve dag met een gebroken heup onder aan de trap gelegen?’

Ik bijt op mijn lip om het beeld weer uit mijn hoofd te krijgen. Het beeld dat ik nooit heb gezien, want ik was er niet. Omdat ik de telefoon niet opnam toen ze mij belde. Om hulp.

‘... je meer tijd nodig hebt voor het thuisfront of wat minder wilt werken, laat het dan weten.’

Thuisfront. Minder werken. Ik schiet overeind. ‘Nee, hoor. Het gaat prima. Werk is de beste afleiding.’ De enige afleiding.

‘Alex.’ Vanuit mijn ooghoeken zie ik hoe zijn glimlach verandert. Ik heb alleen geen idee waarin. Verdriet? Somberheid? Teleurstelling? Betekent de vouw tussen zijn wenkbrauwen boosheid of concentratie of...

‘Alex,’ herhaalt hij met een zucht. ‘Ik probeer je alleen maar te helpen. Maar je redt het niet als je alleen archeoloog bent. Vergeet al die skeletten een keertje en begeef je eens onder de levende versies.’

‘Mijn skeletten zijn dieren.’

‘Dieren zijn ook sociale wezens.’

‘Het ligt eraan welke soort.’ Ik staar net zolang naar het stapeltje boeken tot Adam het opgeeft en ze mijn kant op schuift. Opgelucht trek ik ze tegen me aan.

‘Feestje dus, maandagmiddag. Gewoon om je kamergenote te laten zien dat je moeite voor haar doet. En trek eens iets leuks aan. Ik weet dat archeologen er tijdens het veldwerk als zwervers uitzien, maar dat betekent niet dat je er de rest van de tijd ook zo bij hoeft te lopen.’

Ik kijk naar mijn cargobroek, stevige bruinleren laarzen en geruite blouse. Mijn kleding vormt een stevig, slijtvast schild tegen de buitenwereld. ‘Rein heeft dezelfde broek.’

‘Rein is zestig. En een man. En dat is precies mijn punt.’ Adam staat op en loopt om het bureau naar de deur. Met een ferme klap landen zijn handen op mijn schouders. ‘Pas je gewoon wat meer aan de rest aan, dan komt het allemaal goed. Ik heb alle vertrouwen in je, Alex.’

Ik iets minder. Om je aan te kunnen passen aan de rest moet je wel eerst weten wie er precies onder die rest valt en wie niet. Adams tweehandige schouderklop is bijvoorbeeld een algemeen geaccepteerd begroetingsritueel binnen de faculteit. Tenminste, als Adam dat doet. Toen ik dat op Vivi’s eerste werkdag bij haar deed, was het resultaat compleet anders.

‘En glimlach eens wat vaker. Je stoot mensen van je af als je continu boos kijkt.’

Was dat maar zo. Ik probeer een glimlach.

‘Glimlachen doe je met je ogen.’

Ik duw de punt van een boek in mijn ribben en probeer verwoed te bedenken welke spieren je ogen gebruiken om te glimlachen. En hoe train je ze? Zijn daar oefeningen voor? Potentiële zoektermen flitsen voorbij en ik weet nu al dat ik de halve avond kwijt zal zijn aan research hiervoor op het internet. Hoe channel je je innerlijke Chucky?

Adam schudt zijn hoofd. ‘Laat het maandagmiddag gewoon lekker over je heen komen, eet wat toastjes, taart en klaar. Hoelang duurt zo’n borrel nou, een halfuur?’

Adam heeft makkelijk praten. Als joviale Brabander is hij na veertig jaar zich opwerken via borrels, feestjes en diners zo sociaal vaardig dat hij zijn jasje tegenwoordig alleen nog met de grootste moeite dicht krijgt.

Maar dat is nu niet belangrijk. Ik focus op de boeken die tussen mijn ribben prikken. Ik heb werk. Ik heb net een recensie gekregen, heb scripties na te kijken en een artikel te schrijven. Geen tijd om te piekeren over andermans wensen, gevoelens en gedachten.

Langzaam kruipt mijn glimlach naar de puntjes van mijn ogen. Ik ga mezelf helemaal wegwerken.